

10 01 00 АДАБИЁТШИНОСИ
10 01 00 ЛИТЕРАТУРАВЕДЕНИЕ
10 01 00 LITERARY CRITICISM

10 01 03 ЛИТЕРАТУРА НАРОДОВ СТРАН ЗАРУБЕЖЬЯ
10 01 03 LITERATURE OF FOREIGN COUNTRIES PEOPLES

УДК 82
ББК 83.3 Т

**ВЕЖАГИҲОИ
ШАҲРОШҶҒИ
САЙИДОИ НАСАФӢ** *Мирзоюнус Матлуба (Хоҷаева Матлуба Юнусовна),
д.и.филол., профессори ДДХ ба номи акад. Б.Гафуров
(Тоҷикистон, Хучанд)*

**ОСОБЕННОСТИ
ШАХРОШУБОВ
САЙИДО НАСАФИ** *Мирзоюнус Матлуба (Ходжаева Матлуба Юнусовна),
д. филол. н., профессор ХГУ им. акад. Б.Гафурова
(Таджикистан, Худжанд)*

**THE FEATURES OF
SAYIDO NASAFI'S
SHAKHROSHUBS** *Mirzoyunus Matluba (Khodjaeva Matluba Yunusovna)
Dr. of Philology, Professor of Khujand State University named
after academician B.Gafurov (Tajikistan, Khujand)
E-MAIL: matluba.khojaeva@gmail.com*

Калидвожаҳо: шахрошӯб, пешаварӣ, мавзӯ, анвоъ, сабк, иҳом, киноя, маҷоз, муболииа, танз

Мақола ба баррасии вежагиҳои шахрошӯб дар осори Сайидои Насафӣ бахшида шудааст. Муаллиф дар бораи миқдор, вежагиҳои мавзӯӣ ва услубии ин шакли шеърӣ дар эҷодиёти Сайидо изҳори назар намуда зикр мекунад, ки аксари шахрошӯбҳои ин шоир дар шакли муфрадот ба қалам омадааст. Матолиби мақола ба чунин хулоса меорад, ки шахрошӯби Сайидо аз лиҳози мазмуну мӯҳтаво гуногун буда, ҳунари шоирро дар лутфу иҳом, кинояву маҷоз, муболиғаву игроқ ва танзу мазҳака низ собит менамояд ва ин ашёр ҳовии маълумоти зиёди мардумшиносӣ, таърихӣ ва иҷтимоӣ мебошад.

Ключевые слова: шахрошуб, ремесленничество, тематика, жанр, стиль, аллегории, иносказание, юмор, гипербол

Статья посвящена выявлению особенностей шахрошуба в творчестве Сайидо Насафи. Определяя количество, тематические и стилевые особенности этой поэтической формы, автор отмечает, что большинство шахрошубов Сайидо написано в виде отдельных бейтов-муфрадотов. Сделан вывод о том, что шахрошубы Сайидо разнообразны по тематике, в них заложена интересная социально-историческая и

этнографическая информация, кроме того, они прекрасно демонстрируют мастерство поэта в использовании художественных средств выразительности, в том числе аллегорий, иносказаний, юмора, гиперболы и т.п.

Key words: shakhroshub, artisanship, thematics, genre, style, allegories, allegorical periphrasis, humour, hyperbole

The article dwells on elicitation of the features of shakhroshub in Sayido Nasafi's creation. Determining quantum, thematic and stylistic peculiarities of this poetical form the author marks that the majority of Sayido's shakhroshubs is written in the term of separate beyts-mufzadots. The conclusion is made that Sayido's shakhroshubs are variegated in thematics with laid down interesting social-historic and ethnographic information; into the bargain, they finely demonstrate poet's mastership in usage of artistic means of expressiveness, allegories, allegorical periphrases, humour, hyperbole and etc. inclusive.

Шахрошӯб аз анвои маъмули шеъри форсу тоҷик аст, ки дар ситоиш ва нақӯхиши шаҳру билод ва ё мардуми он гуфта мешавад. Ашъоре, ки дар васфи афъоли пешаварон манзум шудааст, низ шахрошӯб ё шахрангез ном гирифтааст. Ин шакли шеъриро гоҳе дахрошӯб, оламошӯб, хаҳоношӯб, фалакошӯб ҳам гуфтаанд. Шахрошӯб дар қолабҳои мухталифи қитъаву қасида, рубоиву ғазал ва маснавӣ сохта шудааст, ки қадимтарин намунаҳои он ба қалами Масъуди Саъди Салмон (дар шакли қитъа) ва Маҳастӣ (дар шакли рубоӣ) ба қалам омадааст.

Аҳмад Гулчини Маонӣ дар асари худ «Шахрошӯб дар шеъри форсӣ», ки як навъ тазкираи шахрошӯбсароён аст, намунаи шахрошӯби 39 нафар шоирони асрҳои мухталиф, аз ҷумла Ошӯби Шохҷаҳонободӣ, Оғаҳии Хуросонӣ, Оҷизи Хиротӣ, Амир Хусрави Дехлавӣ, Авҳадӣ, Бадри Лоҳичӣ, Бедил, Ҳолатии Техронӣ, Ҳарфии Исфохонӣ, Ҳайрати Тунӣ, Хондамир, Доварӣ, Рашкии Ҳамадонӣ, Зории Исфохонӣ, Сомӣ, Сарҳадӣ, Саной, Сайфӣ, Шафой, Шафез, Шӯридаи Шерозӣ, Ишкии Хофӣ, Аттори Танавӣ, Фурӯғи Исфохонӣ, Фағфури Лоҳичӣ, Файзи Кошонӣ, Файзӣ, Калим, Кӯтоҳпой, Лисонӣ, Масъуди Саъди Салмон, Маҳастӣ, Нишотӣ, Нақиб, Некӣ, Ваҳиди Қазвинӣ, Ваҳиди Табретӣ, Яқтои Лоҳуриро дарҷ намудааст (1). Аммо ҷунони ба мушоҳида меояд, дар ин асари арзишманд, номи Сайидои Насафӣ ва намунаҳои шахрошӯби ӯ ҷой надоранд, ки сабаби он, ба андешаи ин ҷониб, дастрас набудани девони Сайидо ба мураттиби тазкира дар замони тадвини он бояд бошад.

Сайидои Насафӣ, ки худ дар замони ривочу равнақи касбу ҳунар дар шаҳро ва тавачҷӯҳи маҳсули шуаро ба пешаварон умр ба сар бурдааст, дар ғазалиёту манзумаҳо ва хоса дар шахрошӯби хеш ҳунармандонро ба гунаҳои мухталиф васф намудааст. Ҳанӯз Малехои Самарқандӣ дар тазкираи худ ба маҳорати суҳанварии Сайидо баҳо дода, гуфта буд, ки «шахрошӯбаш шӯрҳо дар бозорҳо андохта» буд (2, с. 293).

Шинохти рӯзгор ва осори Сайидои Насафиро устод Садриддин Айнӣ, Х.Мирзозода, Г.Птитсин оғоз бахшидаанд. Вале таҳқиқи ҷиддӣ ғолибан аз солҳои ҷилуми садаи ХХ бо тадқиқоти арзишманди А.Мирзоев шурӯъ шуд. Академик А.Мирзоев дар монографияи худ «Сайидо ва мақоми ӯ дар таърихи адабиёти тоҷик» (3) 11 нусхаи девони Сайидоро тавсиф намуда, мероси адабии Сайидоро аз назари анвои адабӣ, аз ҷумла шахрошӯб тайин мекунад. Маълум мешавад, ки шахрошӯби Сайидо 409 байтро фаро мегирад.

Ҷолиб он нукта аст, ки А.Мирзоев дар заминаи шахрошӯби Сайидо ин навъи адабиरो таъриф менамояд ва шоирро аввалин гӯяндаи шахрошӯб дар адабиёти форсу тоҷик меномад, вале баъди интишор ёфтани монография аз мавҷудияти шахрошӯб дар осори адибони дигар низ огоҳ шуда, мақолаи дигаре дар ин хусус менависад (4). Перомуни шахрошӯби Сайидои Насафӣ андешаҳои профессор Садрӣ Саъдиев ва баҳси ӯ бо академик А. Мирзоев оид ба хусусиятҳои мавзӯӣ ва шакли шахрошӯб ҳеле қобили тавачҷӯҳ аст (5). Мавсуф ба баъзе андешаҳои А.Мирзоев розӣ нашуда, ба хулосае меояд, ки «шахрошӯб як шакли тоза ва мустақили шеърӣ набуда, фақат маҷмӯи шеърҳои мебошад, ки дар ин ё он шакли маъмули назм навишта шудаанд» (5, 243), инчунин «ҳазлу шӯҳӣ як шартӣ зарурӣ ва хусусияти ҳатмии жанри шахрошӯб» набуда, танҳо ҳоси баъзе шоирон, аз ҷумла Сайидо аст (5, с.246). Яке аз нуктаҳои муҳиме, ки С.Саъдиев дар асари худ баён мекунад, бо таснифи шахрошӯб марбут аст. Ӯ се навъи шахрошӯб: ҷиддӣ, ҳаҷвӣ ва мутоибавиро номбар карда, зикр мекунад, ки «аз ҳар се навъи шахрошӯб ҳоло намунаҳо дар даст дорем: агар шахрошӯбҳои Масъуди Саъди Салмон, Маҳситӣ, Амир Хусрав, Сайфӣи Бухорӣ, Ваҳидӣ ва бисёр дигарон намунаҳои «ҷиддӣ» осори ин жанр ба шумор раванд, шахрошӯбҳои Огаҳӣ, Мирмуҳаммад Ҳошим, Аҳмади Табасӣ ба осори ҳаҷвӣ ва шахрошӯби Сайидо ба осори мутоибавӣ мансубанд» (5, с.246-247).

То имрӯз баъзе намунаҳои шахрошӯби Сайидо дар замимаи асари мазкури А.Мирзоев, «Девони Сайидои Насафӣ» (бо кӯшиши Ҷобулқо Додалишоев, Душанбе, 1990) ва «Девони Сайидои Насафӣ» (бо кӯшиши Ҳасан Раҳбарӣ, Техрон, 1382) ба таъб расидаанд (6). Дар нашри «Асарҳои мунтахаб»-и Сайидо (бо кӯшиши Ҷ.Шанбезода, Душанбе, 1977) шахрошӯб ҷой надорад (7). Мураттиби нашри Техрон Ҳасан Раҳбарӣ зимни овардани намунаҳои шахрошӯби Сайидо таъкид мекунад, ки ба лиҳози «фоқид аз ифғати калом» будан аз ҷопи ҳамаи онҳо худдорӣ кардааст. Ба андешаи ӯ, «шахрошӯб аз маонӣ ва мӯҳтавои матин ва писандидае бархурдор нест», вале ин муҳаққиқ комилан дуруст пай бурдааст, ки «аз он ҷой, ки маҷмӯае аз сунуф ва хирафи замони шоир ва минтақаи сукунати ӯ дар ин ашъор мунъакис мегардад, ба унвони манбаи таърихӣ ва иҷтимоӣ мавриди баҳрабардории ояндагон ва уламову муҳаққиқин қарор мегирад» (6, с. 28).

Агар ба хусусиятҳои жанрии шахрошӯб мутаваҷҷеҳ шавем, пай мебарем, ки шуарои шахрошӯбсаро ин навъи осори худро маъмулан дар қолабҳои мухталифи рубоиву китъа, мухаммасу маснавӣ ва ғайра гуфта, яке аз қолабҳои тарҷеҳ додаанд. Ҷунонки зикр шуд, Масъуди Саъди Салмон ҳамаи шахрошӯби худро дар жанри китъа ва Маҳастӣ дар жанри рубоӣ гуфтаанд. Сайидо ба жанри шахрошӯби муфрадот дар адабиёти форсу тоҷик асос гузоштааст. Дар миёни ашъори шахрошӯби Сайидо баъзе анвои дигар низ мисли ғазал ва китъа ҷой доранд, вале ағлаби шахрошӯби ӯ дар шакли фардиёт таълиф шудаанд. Ҷунончи, аввалин асаре, ки дар ин баҳси ашъори ӯ дарҷ шудааст, дар шакли ғазал аст дар вазни мафойлун мафойлун мафойлун мафойлун (ҳазачи мусаммани солим):

*Бути чарчинфурӯшам зад ба санг оинаро рӯяш,
Зи ғайрат моҳи навро сӯхта ҷақмоқи абрӯяш.
Ҷу шона пеши ӯ бо сад забон хомӯш бинишам,
Суханро мекунад микроз лабҳои сухангӯяш.
Паи орошии дуккони худ ҳар гаҳ, ки бинишад,
Ҷу марвориди галтон тифли ашқи ман равад сӯяш.*

*Чудо созанд агар ҳамчун қалам аз банд бандамро,
Нагардам дур як соат давотосо зи паҳлӯяш.
Маро, эй кош будӣ, Сайидо, нақде зи ҳар чинсе
Ба як наззора мекардам нисори тоқи абрӯяш (6, с. 453).*

Дар ин намуна тамоми аносири ғазал, аз чумла байти матлаву мақтаъ, тахаллус, тарзи қофиябандӣ ва ғайра риоя шудааст. Аз назари мавзӯи нишонаҳои шахрошӯб – овардани унвони пешаву хунар ва он чӣ бо он алоқаманд аст: дӯкон, санг, чақмоқ, марворид, микроз, қалам, давот ва ҳоказо бо зикри муносибати гӯянда ба ин коло ва соҳиби он ба мушоҳида меояд.

Баъзе шахрошӯби Сайидо дар шакли китъа низ гуфта шудааст, чунонки шеъри зерин бо қофияи ааба дар вазни фоилотун фоилотун фоилотун фоилун – баҳри рамали мусаммани маҳзӯф ба қалам омадааст:

*Ҳар кӣ бо он дилбари бофанда шуд ёри сухан,
Нест дар олам дигар ўро ғами гӯру кафан.
Бо усули шона ҳар дам дасту пое мезанад,
Ошиқон во карда мегарданд чун моку даҳан (6, с.453).*

Қаҳрамони он «дилбари бофанда» аст, ки фаъолияти ҳирфаии ӯ бо кафан бофтан, дасту по задан, моку ва амсоли ин иртибот дорад.

Аммо чунон ки таъкид шуд, Сайидо мухтареи шахрошӯб дар шакли муфрадот аст ва ағлаби ашъори ӯ дар қолаби «фард» иншо шудааст. Мо бо андешаи профессор С.Саъдиев дар бораи он ки «тозагии шахрошӯби Сайидо ба байт (фард) асос ёфтани он», яъне «фардиёти шахрошӯб» буда, ҳар кадоми он «асари миниатюриест, ки дар он ду мавзӯи тавъам – «истеҳсолӣ» ва лирикӣ дар шакли ниҳоят хурди бадеӣ ҳал шудааст» (5, 218-219) комилан ҳамназар ҳастем, зеро воқеан ҳам дар муфрадоти шахрошӯби Сайидо, агар аз як тараф, вежагиҳои хунаре инъикос ёбад, аз ҷониби дигар, муносибат ва эҳсоси гӯянда нисбат ба соҳиби он ифода мешавад:

*Шӯҳи шоир мисраи барҷастае бошад ба аср,
Бурдам ўро хонаву хондам ба гӯшаи назму наср (9, с. 449).*

Сайидо дар шахрошӯби худ оид ба 212 навъи хунар, ки дар Бухорои асри XV11 мавҷуд буд, ашъори лутфомезе ба қалам меорад. Воқеан танҳо номгӯи ин касбу хунарҳо барои омӯзиши истилоҳҳои ифодакунандаи касбу хунароҳои як давраи муайяни таърихӣ ва тарзи сохта шудани ин калимот маводи ҷолиби таваҷҷӯҳ аст. Чунончи: истилоҳҳои заргар, ҳалвогар, сӯзангар, шарбатгар, шамшергар, бирёнгар, равғангар, камонгар, чармгар, рехтагар, қуфлгар, мехчагар, каландгар, шолитор, мошкор, чуворитор, гилкор, каллапаз, нонпаз, моҳипаз, ширпаз, чигаркабобпаз, хиштпаз, собунпаз, чарчинфурӯш, нонфурӯш, шалғамфурӯш, гилемфурӯш, майфурӯш, ангиштфурӯш, патакфурӯш, сиркофурӯш, ҷавфурӯш, кабутарбоз, тухмбоз, булбулбоз, хуштакбоз, мушкбоз, морбоз, пустиндӯз, тоқидӯз, масҳидӯз, мӯзадӯз, тӯқумдӯз, хаймадӯз, деворзан, сангзан, филбон, осибон, боғбон, дарвозабон, дарвозабон, филбон, аспбон, хиштрес, рангрес, зехтоб, канабот, утикаш, сурмакаш, мушксоз, мурдашӯй, дуктарош, гӯрков, баққол, саллоҳ, воиз, раммол, муҳтасиб, сарроф, котиб, тарроҳ, даллол, қаннод, фассод ва ғайра.

Сайидо дар шахрошӯб, чунонки ин навъи адабӣ тақозо дорад, муносибати қаҳрамони ғиноиро ба ин ё он пешавар бо зикри вожаҳои «мах», «бут», «шӯх», «дилбар», «нигор» дар шаклҳои «маҳи заргар», «шӯҳи баққол», «дилбари шалғамфурӯш» ва мисли ин ифода менамояд.

Муҳимтарин хусусияти услубии шахрошӯби Сайидо дар лутфи сухан, мутойиба ва маъниҳои духура зоҳир меёбад. Шоир мақолҳои халкиро басо муносиб барои сохтани ихом ба қор бурдааст. Ихом – санъати бадеиест, ки «муаллиф калимаеро меорад, ки ду ё зиёда аз он маънӣ дорад. Аз ин маъниҳо яке машҳуру ба фаҳм наздик ва дигарҳо пӯшидаву сарбааста. Муроди адиб ҳамон маънии пӯшида аст. Аз ин сабаб баъзе донишмандон ихомро таҳйил (ба ҳаёл андохтан) ва баъзеи дигар таврия (пӯшонидани чизе) низ номидаанд» (8, с. 536).

Дар абёти зерин мақолҳои халқии «хок гири, зар шавад», «дил об қардан», «ҳеч гул бе хор нест», «гандумнамои ҷавфурӯш», «қоҳи қўҳнаро ба бод додан» дар иртибот бо қори пешаварон маъниҳои зебо ба бар қарда, аз лутфи сухани шоир дарак медиҳанд.

*Ҳар кӣ як дам ҳамдами он дилбари заргар шавад,
Санг гирад, лаъл гардад, хок гирад, зар шавад (9, с. 435).*

.....
*Диламро он маҳи заргар чу зар дар тоб месозад,
Ба дасташ ҳарчӣ меафтад, ҳамон дам об месозад (9, с. 435).*

.....
*Бо нигори хоркаш гуфтам, «туро агёр нест?»
Гуфт, «роҳи хона сар қун, ҳеч гул бе хор нест» (9, с. 446).*

.....
*Қаҳфурӯш амрад пагоҳӣ қард бо мо мочаро,
Гуфтамаш: бар бод хоҳам дод қоҳи қўҳнаро (9, с. 444).*

.....
*Гуфтамаш бо моҳи арзанқор: «бо ман дор гӯш,
Будай дар аҳди худ гандумнамои ҷавфурӯш» (9, с. 449).*

Чунончи, дар байти охир мақоли «гандумнамои ҷавфурӯш» бо пешаи «арзанқор» ва вожаҳои арзан, гандум, ҷав таносуби ҷолибе сохта, маънии аз зехн дури он, яъне он маънӣ, ки ёри арзанқор бо ваъдаи васл нахуст умедвор қарда, вале дар асл ваъдахилоф будааст, каломро лутфу ҷозибасе бахшидааст. Дар байти дигар, ки вожаҳои «пиставу» «қишмиш» бо пешаи баққоли марбутанд, таркиби «қишмишигӯи қардан» маънии «беҳудагӯи»-ро дорад.

*Шӯҳи баққол аз даҳони пиставу гуфтам сахун,
Хонаи ман рафту гуфто, қишмишигӯи мақун (9, с. 439).*

Лутфи суханро дар шахрошӯби Сайидо гоҳе санъати таҷнис низ таъмин намудааст. Шоир вожаи «шалғам»-ро, ки як навъи сабзавот аст, дар мисраи дуюми шеър ба таркибҳои «шал» ва «ғам» ҷудо қарда, маонии қомилан дигарро ба он пайваस्ताаст:

*Дилбари шалғамфурӯши ҳеширо дидам зи дур
Гуфтамаш, аз по фитодам, гуфт, эй шал, ғам маҳӯр (6, с. 454).*

Маънии зоҳирии байти зерин он аст, ки баъди савдо гӯянда бо ҳашм патакро гирифта зеро по мегузорад, аммо маънии аз зехн дури он бо шахсияти ҳуди патакфурӯш алоқаманд аст, ки ба матолиби дигар ишора мекунад:

*Моҳи патакфурӯш ба пул қард мочаро,
Аз дастӣ ӯ гирифтаму қардам ба зеро по (9, с. 463).*

Як хусусияти шахрошӯби Сайидо марбут намудани пешаи ҳунармандон бо мавзӯоти маҳрамона аст, ки гоҳе лутфомез ва гоҳи дигар аз доираи одоб дур буда, маҳз ҳамин вежагӣ боиси ҳазфи онҳо дар ҷоп гардидааст.

Шахрошӯб илова бар он ки мазмун ва маонии ҳосе дорад, аз аҳамияти ихтимоӣ ва таърихӣ низ орий нест, зеро тавассути он метавон аз машғулияти ҳунармандон ва

кайфияти онҳо огоҳ шуд. Ин навъи асар тақозо дорад, ки пешавар ба ҳои маъшук қарор бигирад ва зебоии сурат ва ҳунари ӯ ба таври бадеъ манзум бишавад. Аз назари таърихӣ иттилое, ки дар бораи ин ҳунарҳо аз шахрошӯб мегирем, хеле холиб аст. Масалан, дар бораи ҳунари қассоб, вежагиҳои фаъолияти ҳирфаии ӯ: ба замин афкандани мол, куштан, дам дамидан, пӯст кандан, кордро аз кушта баргирифта андар лабу дандон нигоҳ доштан, харидани моли зинда ва фурӯхтани моли кушта, ба пой овехтани моли кушта ва ғайра аз шахрошӯбҳо дар васфи қассоб ба даст меояд. Муносибати гӯянда ба пешавар гоҳе ошиқона ва лутфомез аст. Чунонки аз корди ба лаби қассоб расида кушта аз нав зинда гардад, ё худ орзуи ба зулфи қассоб баста шудани пой ва ба теги ғамзаи ӯ рехтани хун ва ғайра.

Масалан, тавачҷух ба шахрошӯби шоирон, ки дар анвои гуногун дар васфи қассоб гуфта шудааст, ин нуктаро собит мекунад. Чунончи, Маҳастӣ дар рубоиёти худ мегӯяд:

*Ҳар корд, ки аз куштаи худ баргирад,
Андар лабу дандони чу шаққар гирад.
Гар бори дигар ба гардани кушта барад,
Аз бӯи лабаи зиндагӣ аз сар гирад.*

.....
*Қассоби маниву дар ғамат мечӯшам.
То корд ба устухон расад, мечӯшам.
Расм аст туро, ки чун қушӣ, бифрӯшӣ,
Аз баҳри Худо агар қушӣ, нафрӯшам (10, с. 127).*

Ин рубоиёт ҳовии нозуқиҳои пешаи қассобист ва дар айни ҳол баёнгари эҳсосҳои гӯянда дар алоқа бо шуғли қассоб мебошад. Ашъори шуарои дигар низ дар васфи қассоб бо намунаҳои фавқ ҷамоҳангии комил доранд. Чунончӣ, аз Хондамир:

*Эй гашта дилам зи теги ҳаҷрат кушта,
Дида ба фироқи ту ба хун огушта.
Бе рӯи ту мондам аз тавоноӣ дур,
Монандаи гусфанди бехон гашта.*

Аз Лисонии Шерозӣ:

*Қассобтисар, ошиқи зори ту манам,
Огуштаи бесабру қарори ту манам.
З-он пеш, ки теги ғамзаро об диҳӣ,
Лабташнаи теги обдори ту манам (1, с. 86).*

Сайидо низ маонии фавқро идома бахшидааст, аммо мутойибаву ихом вежагии хоси каломи ӯст:

*Дилбари қассоби ман омад, дуқони худ қушод,
Дунбаро аз пеши худ бигрифт пеши ман ниҳод (9, с. 437).*

Ҳамин гуна ҷамоҳангиро дар шахрошӯбҳои шуаро дар васфи хаббозу козур, наххору заргар, сарроху дарзӣ, наълбанду хуллоҳ, кулоҳдӯзу кафшгар ва намояндагони дигари ҳирфа метавон дарёфт.

Ҳамин тариқ, шахрошӯби Сайидо аз лиҳози мазмуну мӯҳтаво на танҳо огоҳӣ ва дониши шоирро дар таърифи аҳли ҳирфа ва аҳволи шаҳрвандон ошкор мекунад, балки ҳунари ӯро дар лутфу ихом, кинояву маҷоз, муболиғаву игроқ ва танзу мазҳака низ собит менамояд. Ин ашъор ҳовии маълумоти зиёди мардумшиносӣ, таърихӣ, иҷтимоӣ ва ғайра буда, дар баробари лутфи ширин ё намакини шоир марбут ба анвои ҳунари пешаварон ба зухур омадааст.

Пайнавишт:

1. Маонӣ Аҳмад Гулчин. Шахрошӯб дар шеъри форсӣ.- Техрон: Амири кабир, 1347, 176 с
2. Малехои Самарқандӣ. Тазкираи Музакир-ул-асҳоб. - Душанбе: Пайванд, 2006.- 689 с.
3. Мирзоев А. Сайидо ва мақоми ӯ дар таърихи адабиёти тоҷик.- Сталинобод, 1947.- 199 с.
4. Мирзоев А. Шахрошӯб ва «Шахрошӯб»-и Сайидо// Шарқи Сурх, 1948, № 2, с. 40-49
5. Саъдиев С. Адабиёти тоҷик дар асри ХУII. –Душанбе, 1985 – 268 с.
6. Девони Сайидои Насафӣ. Бо қўшиши Ҳасан Раҳбарӣ.- Техрон: Алхудо, 1382.- 556 с.
7. Миробид Сайидои Насафӣ. Асарҳои мунтахаб.- Душанбе: Ирфон, 1977. - 704 с.
8. Афсаҳов А. Иҳом/ Энциклопедияи адабиёт ва санъати тоҷик. Ҷ. 1, Душанбе, 1988. – 583 с.
9. Сайидои Насафӣ. Куллиёти осор. Зери назари А.Афсаҳзод ва Ҷонфидо. – Душанбе: Дониш, 1990. – 469 с.
10. Мирзоянус М. Шамъи тироз. Нигоҳе ба зиндагӣ ва ашъори Маҳастӣ. – Хуҷанд: Ношир, 2001. – 324 с.

Reference literature:

1. Maoni Ahmad Yulchin. Shakhroshub in Persian Poetry. – Tehran: The Great Amir, 1347hijra. – 176 pp.
2. Malehoi Samarkandi. Tezkize “Musariz-ul-Ashob”. - Dushanbe: Union, 2006. – 689 pp.
3. Mirzoev A. Sayido and Makomi in the History of Tajik Literature. - Stalinabad, 1947. – 199 pp.
4. Mirzoev A. Shakhroshub and Sayido's Shakhroshub// Sharki Surkh (The Red Orient), 1948, №2. –pp. 40 – 49.
5. Sadiev S. The Tajik Literature of the XVII-th Century. - Dushanbe, 1985. – 268 pp.
6. The Mad Man of Sayido Nasafi. Preparation by Hasan Rakhbari.- Tehran: The Almighty. 1382hijra. – 556 pp.
7. Mirzobid Sayido Nasafi. Selected Works. - Dushanbe: Cognition, 1977. – 704 pp.
8. Afsahov A. Ikhom// Encyclopedia of Tajik Literature and Culture. V.1. - Dushanbe, 1988. – 583 pp.
9. Sayido Nasafi. Collection of Compositions. Commentaries by A. Afsahzod and A. Djonfido. – Dushanbe. – Knowledge: 1990. - 469 pp.
10. Mirzoyunus M. The Candle of Ornation. (about the Life and Creation of Makhasti). – Khujand: Editor, 2001. – 324 pp.